

ՏԻԳՐԱՆ ՔՈՉԱՐՅԱՆ

ՀՀ ՊՆ իրավաբանական վարչության նորմատիվ ապահովման բաժնի պետ, ՔՀԾ 1-ին դասի խորհրդական
ՀՀ ԳԱԱ գիտակրթական միջազգային կենտրոնի դասախոս,
քաղաքական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԻՐԱՎԱՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԿԱՆԽԱՏԵՍԵԼԻ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Ներկայումս Հայաստանի Հանրապետությունում տնտեսական, քաղաքական և սոցիալ-մշակութային ոլորտներում ընթացող բարեփոխումների պայմաններում մշակվում և իրականացվում են համալիր միջոցառումներ՝ ուղղված զինված ուժերի մարտունակության բարձրացմանն ու արդի մարտահրավերներին դիմակայելու կարողության ապահովմանը: Նշված բարեփոխումների արդյունավետությունը կախված է մի շարք խնդիրների հաջող լուծումից, որոնցում, առաջին հերթին, կարելի է ընդգծել պաշտպանության ոլորտի իրավական-քաղաքական հենքի կատարելագործումը՝ նպատակ ունենալով ապահովել երկրի ռազմական անվտանգությունը երաշխավորող բանակ:

Հայաստանի զինված ուժերը կարողանում են աշխարհին ներկայանալ իրենց ճկունությամբ և բարեփոխվելու ունակությամբ: Պաշտպանական բարեփոխումների շրջանակներում մշակվել է ՀՀ ՁՈւ զարգացման միջնաժամկետ պլանը՝ մինչև 2015 թվականը, որում հստակ մատնանշվում են երկրի պաշտպանության ոլորտի կատարելագործման ուղղությամբ Հայաստանի գործընկերների հետ հետագա համագործակցության առաջնահերթ ոլորտները՝ պլանավորման, բյուջետավորման և ծրագրավորման համակարգ, մասնագիտական ռազմական կրթություն և սերժանտական համակարգ, փոխգործունակության կարողությունների զարգացում, զինված ուժերում մարդու իրավունքների և կարգապահության ամրապնդում, ինչպես նաև հասարակայնության հետ կապեր: Այս բոլոր ուղղություններով ակնկալվում է ՆԱՏՕ-ի կողմից բազմակողմ և Դաշինքի անդամ պետությունների կողմից երկկողմ օժանդակություն¹: Անցած տարի-

ների ընթացքում իրականացվեց նաև ՀՀ պաշտպանության ռազմավարական վերանայման գործընթացը, որի արդյունքների իրականացմանն ուղղված գործողությունները միավորվեցին մեկ միասնական փաստաթղթում՝ ՀՀ զինված ուժերի զարգացման պլանում²:

Այսօր հայկական բանակի հարաճուն զարգացման հիմքում համազգային մոտեցման շնորհիվ երկրի պաշտպանական ոլորտում հաջողությամբ իրականացվում են մեծածավալ աշխատանքներ. մասնավորապես, ՀՀ զինված ուժերի ստորաբաժանումները համալրվում են նորագույն ռազմական տեխնիկայով և սպառազինությամբ, պաշտպանական գոտիներում և տեղամասերում կատարելագործվում են ամրաշինական կառույցները, տարեցտարի բարելավվում են զինծառայողների ծառայության, կենցաղի, հանգստի և ժամանցի պայմանները, առանձնակի ուշադրություն է դարձվում զինծառայողների, զոհված ազատամարտիկների, հաշմանդամների և նրանց ընտանիքների սոցիալական ու բնակարանային խնդիրների լուծմանը, իրականացվում են աննախադեպ ծավալների կապիտալ և վերանորոգման շինարարական աշխատանքներ: Այս բոլոր միջոցառումների շնորհիվ օրեցօր ավելանում են ՁՈւ մարտական կարողությունները, ավելի է մեծանում վստահությունը սեփական ուժերի նկատմամբ, որի պարագայում ՀՀ զինված ուժերը հանդես են գալիս որպես մրցունակ, անընդհատ կատարելագործվող, բարեփոխվող և զարգացման ուղին բռնած կառույց՝ առաջնային կարևորության նպատակ ունենալով Հայաստանի ռազմական անվտանգության երաշխավորումը³:

www.lawinstitute.am

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ընդհանուր առմամբ, վերոնշյալ միջոցառումներից ելնելով, պաշտպանական բարեփոխումների գործընթացը կարելի է բաժանել 3 փուլերի.

1. հայեցակարգային՝ ռազմական դոկտրինի և այլ հայեցակարգային փաստաթղթերի մշակում՝ ՀՀ ռազմական անվտանգության ապահովման հիմնադրույթների, ռազմական անվտանգության ապահովման համակարգի, դրա կառուցվածքի, խնդիրների, գործունեության և զարգացման ուղղությունների ու նպատակների հստակեցման համար,

2. Ձև-ի հնարավորությունների և արդիականացման անհրաժեշտությունների վերանայում՝ նպատակներին հասնելու համար անհրաժեշտ կարիքների, պահանջվող բարեփոխումների որոշում և պլանավորում,

3. գործնական բարեփոխումների իրականացում՝ Ձև-ի համար հասանելի ազգային և միջազգային հնարավորությունների կիրառմամբ:

Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից 2007 թվականի հունիսին հաստատված ՀՀ պաշտպանական բարեփոխումների 2007-2015 թվականների ծրագրի շրջանակներում 2007 թվականի դեկտեմբերին վերջինիս կողմից հաստատվեց Հայաստանի Հանրապետության ռազմական դոկտրինը, որի հիման վրա առաջնային նշանակություն տրվեց երկրի պաշտպանության կազմակերպման և իրականացման գործընթացի օրենսդրական ապահովման արդիականացմանն ու զինված ուժերի նոր կառուցվածքի ձևավորմանը:

ՀՀ պաշտպանության բնագավառում արտահայտված խնդիրներին համապատասխան ընդունվեցին «Քաղաքացիական հատուկ ծառայության մասին» ՀՀ օրենքը (որում նախատեսվեց քաղաքացիական հատուկ ծառայության ներդրումը ՀՀ պաշտպանության նախարարության համակարգում), «Ռազմական ոստիկանության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» և «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» փաթեթը (ռազմական ոստիկանությանը վերապահվեցին որոշակի օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ իրականացնելու իրավասություններ), «Պետական կառավարչական հիմնարկների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացում կատարելու մասին» (պաշտպանության նախարարության հա-

մակարգի իրավական վիճակի առանձնահատկությունների վերաբերյալ, որը սահմանում է ՀՀ Նախագահը) և մի շարք այլ օրենսդրական ակտեր, իսկ 2008 թվականի ընթացքում բազմակողմանի քննարկումների արդյունքում մշակվեց և ՀՀ Ազգային ժողովի ընդունմանը ներկայացվեց «Պաշտպանության մասին» ՀՀ նոր օրենքը, որն ուժի մեջ մտավ 2008 թվականի դեկտեմբերի 25-ին: ՀՀ Նախագահի կողմից հաստատվեց ՀՀ զինված ուժերի կառուցվածքը, իսկ ՀՀ կառավարության կողմից ընդունվեց «Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության և Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի գլխավոր շտաբի կանոնադրություններն ու կառուցվածքները հաստատելու մասին» որոշումը⁴, որով նախարարության և զինված ուժերի գլխավոր շտաբի կանոնադրությունների ու կառուցվածքների հետ միասին հաստատվեցին ՀՀ ՊՆ նյութատեխնիկական ապահովման ղեկարտամենտի և քննչական ծառայության կանոնադրություններն ու կառուցվածքները, ստեղծվեց «Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության աշխատակազմ» պետական կառավարչական հիմնարկ:

ՀՀ պաշտպանական բարեփոխումների իրավական ապահովման շրջանակներում վերջին երկու տարվա ընթացքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարվեցին «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին», «Զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մասին», «Զինապարտության մասին» և «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքներում, ինչպես նաև մշակվեց և ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվեց «Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի կարգապահական կանոնագիրք» ՀՀ նոր օրենքը:

«Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու վերաբերյալ օրենքով քայլեր են կատարվել՝ ապահովելու պաշտպանական բարեփոխումների ծրագրով նախատեսված հետևյալ միջոցառումների իրականացումը. զինված ուժերում պայմանագրային սերժանտական համակարգի ընդլայնման, ռազմակրթական համակարգի զարգացման, զինծառայողներին պաշտոնի նշանակման և ազատման գործընթացում թափանցիկության ապահովման, ծառայողական առաջխաղացման հնարավորությունները հստակեցնելու, կարգապահության ամրապնդման ուղղություններով,

որոնց լիարժեք իրականացման համար օրենքն ունի թերի կարգավորումներ: Մասնավորապես, օրենքը հատակ կարգավորումներ չէր նախատեսում պարտադիր զինվորական ծառայության գորակոչված և սպայական կամ սերժանտական դասընթացներ անցնելու ցանկություն հայտնաձև և այդ դասընթացներն ավարտած զինծառայողների կարգավիճակի, զինվորական պաշտոնների նշանակման, կադրերի տրամադրության տակ թողնելու, զինվորական ծառայության պայմանագրերի կնքման, դադարեցման և կասեցման հիմքերի, զինվորական ծառայության ընդհանուր, ինչպես նաև զինվորական կոչումների կրման ժամկետում չհաշվարկվող ժամանակահատվածների, զինվորական ծառայությունից արձակելու հիմքերի և կարգի վերաբերյալ⁵:

Նշված օրենքում փոփոխությունների և լրացումների կատարման նպատակն է զինված ուժերում պայմանագրային սերժանտական համակարգի ընդլայնումը, ռազմակրթական համակարգի զարգացումը, զինծառայողներին պաշտոնի նշանակման և ազատման գործընթացում թափանցիկության ապահովումը, ծառայողական առաջխաղացման հնարավորությունների հստակեցումը, կարգապահության ամրապնդումը: Այդ փոփոխությամբ շարքային կազմի մեջ մտնող սերժանտական կոչումները և պաշտոնները ներառվեցին ենթասպայական կազմի մեջ՝ որպես կրտսեր ենթասպայական կազմ, սահմանվեցին սերժանտական կոչումների կրման նոր ժամկետներն ու շնորհման կարգը (որոնց հանրագումարը կկազմի 20 տարի), հստակեցվեցին սպայական կամ սերժանտական դասընթացներ անցնելու ցանկություն հայտնաձև և այդ դասընթացներն ավարտած զինծառայողների կարգավիճակը, որի համաձայն՝ ուսումնառության ժամանակահատվածի համար կնքվում է զինծառայության անցման պայմանագիր չհանդիսացող քաղաքացիաիրավական բնույթի պայմանագիր, զինվորական պաշտոնների նշանակման և ազատման, կադրերի՝ տրամադրության տակ թողնելու կարգը, զինվորական ծառայության պայմանագրերի, այդ թվում՝ առաջին և նոր, կնքման, դադարեցման և կասեցման հիմքերը, այդ պայմանագրերի ուժի մեջ մտնելու կարգը, զինվորական ծառայության ընդհանուր, ինչպես նաև զինվորական կոչումների կրման ժամկետում չհաշվարկվող ժամանակահատվածները, զինվորական ծառայությունից արձակելու հիմքերը, կարգը և երաշխիքները,

ռազմաուսումնական հաստատություններ կամ սպայական կամ սերժանտական դասընթացներ, կամ ակադեմիական կրթություն, կամ պետական լիազոր մարմնի պատվերով բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների բակալավրիատ, մագիստրատուրա, ասպիրանտուրա (ադյունկտուրա), կլինիկական օրդինատուրա, դոկտորանտուրա ավարտած և նախատեսված ժամկետներում հետուսումնական պայմանագրային զինծառայությունից հրաժարված անձանց կողմից ուսման ծախսերի փոխհատուցման հիմքերն ու կարգը, պարտադիր զինծառայողներին խրախուսման կարգով տրվող արձակուրդը փոխարինվեց պարտադիր կարգով տրվող արձակուրդով:

«Ձինապարտության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելը պայմանավորված էր գորակոչային և պահեստագորային համակարգի կատարելագործման նկատառումներով՝ զինված ուժերում իրականացվող պաշտպանական բարեփոխումներին համապատասխան կարգավորելու անհրաժեշտությամբ: Քաղաքացիներին զինվորական հաշվառումից հանելու հիմքերի ցանկում նախատեսվում էր ազատագրվման դատապարտված անձանց ևս հանել զինվորական հաշվառումից, ինչը որոշակի խոչընդոտներ էր հարուցում նրանց անձնագրավորման, ինչպես նաև հետագա զինհաշվառման կազմակերպման հարցում: Օրենքի կիրառման ընթացքում որոշակի խնդիրներ էին առաջացել ռազմաուսումնական հաստատություններից հեռացված քաղաքացիների գորակոչի կազմակերպման, գորակոչի ժամանակ բնակության վայրին մոտ ծառայելու արտոնությունների, առողջական վիճակի պատճառով տարկետումների տրամադրման, զինվորական ծառայության ընթացքում, ինչպես նաև ազատագրվման ձևով պատիժ կրելուց հետո զինծառայողների առողջական վիճակի պատճառով զինվորական ծառայությանը ոչ պիտանի ճանաչելու և այդ հիմքով պահեստագորում հաշվառելու, պահեստագորում հաշվառված անձանց բժշկական վերափորձաքննության ենթարկելու գործընթացում: Օրենքով նախատեսված չէր նաև վարժական հավաքների, զինվորական վարժանքների և գորավարժությունների հայտարարման կարգը:

Փաստորեն, այդ օրենքի նշված դրույթները համապատասխանեցվեցին առկա իրականության կարգավորման պահանջներին, իսկ օրենքում օգ-

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

տագործվող «ազատության սահմանափակման» հասկացությունը ՀՀ քրեական օրենսգրքում նախատեսված չէր, «կալանք» հասկացությունն օգտագործվում է որպես պատժի տեսակ, որի կապակցությամբ կատարվեց համապատասխան հստակեցում՝ ապահովելով ազատագրվածան դատապարտված անձանց զինվորական հաշվառման իրականացումը, հստակեցվեցին ռազմաուսումնական հաստատություններից հեռացված կամ ազատված անձանց գորակոչման և հետագա ծառայությունը շարունակելու ուղարկելու կարգը, բնակության վայրին մոտ գտնվող գորամասում ծառայելու արտոնություն ունեցող քաղաքացիների շրջանակը, բնակության վայրին մոտ գտնվող գորամասի տեղակայման հեռավորությունը փոխարինվեց մինչև 150 կիլոմետրով, քանի որ նշված արտոնությունից օգտվող գորակոչիկների թվաքանակը բավականին մեծացել է, դրա հիմնական բեռն ընկնում է Երևան քաղաքից գորակոչվող անձանց վրա և մեծ դժվարություններ են առաջանում Երևանից մինչև 100 կմ հեռավորության վրա տեղակայված գորամասերում նշված արտոնությունից օգտվող գորակոչիկների տեղավորման խնդրում, ինչպես նաև գորամասերի մարտունակության ապահովման հարցում⁶:

Հստակեցվեցին նաև գորակոչի և պարտադիր զինծառայության ընթացքում առողջական վիճակի պատճառով ոչ պիտանի ճանաչվելու դեպքում պահեստագործում հաշվառվելու ու պահեստագործում հաշվառվելուց հետո բժշկական վերափորձաքննության կարգը, նշված գործընթացում բժշկական հետազոտման և գորակոչիկների պիտանիության վերաբերյալ որոշումների կայացման օբյեկտիվությունն ապահովելու և որոշակի կոռուպցիոն ռիսկերը նվազեցնելու նպատակով համապատասխան եզրակացություններ տալու իրավասություն է վերապահվում նաև ՀՀ պաշտպանության նախարարության կենտրոնական ռազմաբժշկական վարչությանը, գորակոչիկներին ուսման կապակցությամբ և ընտանեկան դրության բերումով տարկետումների տրամադրման գործառույթը վերապահվում է տեղական գորակոչային հանձնաժողովներին, կարգավորվում են զինծառայության ընթացքում ազատագրվածան դատապարտված անձանց կողմից պատժի կրումից ազատվելուց հետո հետագա ծառայությունը շարունակելու ուղարկելու, վարժական հավաքների, զինվորական վարժանքների և գորավարժությունների հայտարարման հետ կապ-

ված հարաբերությունները, քանի որ օրենքը հստակ չէր նախատեսում պարտադիր զինվորական ծառայության ընթացքում ազատագրվածան դատապարտված անձանց պատժի կրումից ազատվելուց հետո հետագա զինծառայության ուղարկելու որոշում կայացնելիս նրանց առողջական վիճակի փորձաքննության, ինչպես նաև ընտանեկան դրության բերումով տարկետման իրավունք ձեռք բերելու դեպքում պահեստագործում հաշվառելու կարգը, ինչպես նաև չէր հստակեցվում, թե ով էր հայտարարում վարժական հավաքները, զինվորական վարժանքները և գորավարժությունները:

Որպես այդպիսին՝ տվյալ փոփոխությունների ու լրացումների ընդունմամբ կրթաբարձրացման գորակոչի կազմակերպման արդյունավետությունը, կկատարելագործվի զինված ուժերը ֆիզիկապես առողջ գորակոչիկներով համարելու գործընթացը, կնվազեցվեն որոշակի կոռուպցիոն ռիսկեր, կապահովվի տեղական գորակոչային հանձնաժողովների դերի և պատասխանատվության բարձրացումը, կկարգավորվեն որոշակի կատեգորիայի քաղաքացիների գորակոչի, վարժական, զինվորական վարժանքների և գորավարժությունների հայտարարման կարգի հետ կապված հարաբերությունները:

«*Զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մասին*» ՀՀ օրենքում փոփոխություններն ու լրացումները պայմանավորված են օրենքով նախատեսված արտոնությունների կիրառման արդյունքում զինծառայողների, նրանց հավասարեցված անձանց, հաշմանդամ կամ զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքների անդամ համարվող անձանց շրջանակը հստակեցնելու անհրաժեշտությամբ: Բժշկական սպասարկման և բնակարանային ապահովվածության արտոնությունների կիրառման, ինչպես նաև բնակելի տարածությունների վարձակալության դիմաց դրամական փոխհատուցման տրամադրման գործընթացում օրենքը չէր նախատեսում զինծառայողների, նրանց հավասարեցված անձանց, հաշմանդամ կամ զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքների անդամ համարվող անձանց շրջանակը, ինչն առաջացնում էր օրենքի դրույթների ոչ միատեսակ կիրառում և դրա արդյունքում՝ չհստակեցված ծախսերի կատարում: Արդյունքում բժշկական սպասարկման և բնակարանային ապահովվածության արտոնությունների կիրառման գործընթացում կապահովվի օրենքի դրույթների միատեսակ կիրառումը, ինչը

կնպաստի հնարավոր կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցմանը, կատարվող ծախսերի օպտիմալացմանը⁷ :

«Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքում նախատեսվում է⁸ լրամշակել այլընտրանքային ծառայության ուղարկելու դիմումների քննարկման կարգը, փոփոխվում են այլընտրանքային ծառայություն անցնելու ժամկետները՝ համապատասխանաբար 30 ամիս և 36 ամիս, այլընտրանքային աշխատանքային ծառայություն անցնելու վայրեր են նախատեսվում նաև Հայաստանի Հանրապետության համայնքները, այլընտրանքային ծառայության համար պատասխանատու և այլընտրանքային ծառայության ընթացքի նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնող մարմիններ են սահմանվում Հանրապետության մարզպետները (Երևան քաղաքում՝ ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարությունը):

Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի կարգապահական կանոնագիրքը: ՀՀ պաշտպանության նախարարության նախաձեռնությամբ դեռևս 2011 թվականին ՀՀ Ազգային ժողով էր ներկայացվել «Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի կարգապահական կանոնագիրք» ՀՀ օրենքի նախագիծը, որի առնչությամբ ՀՀ Ազգային ժողովում երկու անգամ տեղի ունեցան խորհրդարանական լսումներ. դրանց արդյունքներով ԵԱՀԿ Երևանյան գրասենյակի միջոցով օրենքի նախագիծը ներկայացվեց միջազգային փորձաքննության: Եվրոպական փորձագետների առաջարկությունների հիման վրա օրենքի նախագիծը լրամշակվեց և Ազգային ժողովի 2012 թվականի գարնանային նստաշրջանում ընդունվեց ու վավերացվեց ՀՀ Նախագահի կողմից:

Մինչ այդ ՀՀ ՋՌԿ կարգապահական հարաբերությունները կարգավորվում էին 1996 թվականին ընդունված ՀՀ կառավարության N 247 որոշմամբ, ինչը չէր համապատասխանում ՀՀ Սահմանադրության և «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին⁹ : Միաժամանակ, գործող որոշման մի շարք դրույթներ արդեն իսկ ժամանակավրեպ էին և չէին բավարարում ՀՀ զինված ուժերի արդի զարգացման ու իրականացվող պաշտպանական բարեփոխումների պահանջները:

«Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի կարգապահական կանոնագիրք» ՀՀ նոր օրենքով կարգավորվում են զինծառայողների պարտականությունները՝ կապված զինվորական

կարգապահության պահպանման հետ, զինծառայողներին տրվող խրախուսանքի և կարգապահական տույժերի տեսակները, դրանք կիրառելու կարգն ու պայմանները, հրամանատարների իրավունքները խրախուսանքների և կարգապահական տույժերի կիրառման գործընթացում, ինչպես նաև զինվորական կարգապահության ամրապնդման հետ կապված այլ հարաբերություններ: Մասնավորապես՝ սահմանվել են զինվորական կարգապահության ապահովման սկզբունքները, բոլոր օղակների զինծառայողների պարտականությունները, ինչպես նաև հրամանատարների (պետերի) դերը զինվորական կարգապահության ապահովման գործում, բոլոր խմբերի հրամանատարների (պետերի) կարգապահական իրավունքի սահմանները: Նախատեսվել են խրախուսանքների և կարգապահական տույժերի տեսակները, դրանց տրման և կիրառման կարգը, հստակեցվել են կոնկրետ սպայական, ենթասպայական ու շարքային կազմերի զինծառայողներին տրվող խրախուսանքների և կարգապահական տույժերի տեսակները, հրամանատարների կարգապահական իրավունքը ենթակա զինծառայողների նկատմամբ խրախուսանք կիրառելիս, կարգապահական խախտումը որակելու և ծառայողական քննություն անցկացնելու պայմանները, ինչպես նաև հրամանատարների կարգապահական իրավունքը ենթակա զինծառայողների նկատմամբ կարգապահական տույժեր կիրառելիս: Ներկայացված առաջարկությունների հիման վրա «կարգապահական մեկուսացում» տույժը փոխարինվել է «կարգապահական վաշտ ուղարկելը» կարգապահական տույժով, որն իրենից ներկայացնում է կայազորային սկզբունքով ստեղծված կարգապահական առանձին վաշտերում օրվա խստացված կարգացուցակով ծառայություն:

Օրենքում սահմանվել են նաև կարգապահական խախտման հասկացությունը, կարգապահական խախտումների դրսևորման ձևերը, ծանրացնող և մեղմացնող հանգամանքները, այդ խախտումների կանխարգելման հնարավորությունները, կարգապահական խախտումների կոնկրետ տեսակները և դրանց համար նախատեսվող կարգապահական տույժերի տեսակները, կանոնակարգվել է զինծառայողի կողմից ծառայության անցման հետ կապված հարցերով, ինչպես նաև իր նկատմամբ կիրառված կարգապահական տույժը բողոքարկելու մասին զեկուցագիր ներկայացնելու, դրանք քննարկելու և լուծում տալու կարգը¹⁰ :

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Արդեն նշվեց, որ պաշտպանական բարեփոխումների միջոցառումները նախանշված են ըստ ռազմական դոկտրինի՝ կարճաժամկետ ու միջնաժամկետ ծրագրերով մինչև 2015 թվականը, որից հետո պետք է լրամշակվի ռազմական դոկտրինը, և բարեփոխումները կներկայացվեն նոր ծրագրային ուղեցիկներով: Ոլորտի՝ գործնականում նկատվող խնդիրներ կարելի է դիտարկել զինված ուժերի կրթական կամ բժշկական ծառայություններ մատուցող զինվորական հաստատությունների ու զորամասերի գործունեության օրենսդրական հիմքերի հստակեցման, զինվորական բնույթի առանձնահատկություններից ելնելով նրանց իրավական կարգավիճակի սահմանման հարցերում: Հայաստանի գործող օրենսդրությանը համապատասխան զինված ուժերի զինվորական հոսպիտալները և կայազորային պոլիկլինիկաներն իրականացնում են զինծառայողների ու նրանց ընտանիքների անդամների անվճար բժշկական օգնություն և սպասարկում, իսկ ռազմական ուսումնական հաստատություններն ապահովում են համապատասխան աստիճանի կրթական ծրագրով զինված ուժերի համար մասնագետների պատրաստումը, սակայն օրենսդրորեն ամրագրված չէ նրանց կազմակերպական-իրավական ձևը, քաղաքացիաիրավական հարաբերություններում նրանց գործունեության սահմանները և շրջանակը: Միաժամանակ, հստակեցված չէ զորամասերի կարգավիճակը, որոնք, չունենալով պետական գրանցում, որոշակի դեպքերում հանդես են գալիս որպես գործատու՝ իրավունք ունենալով պայմանագրային հիմունքներով պաշտոնի նշանակել վարձու աշխատողների, ինչը խնդիրներ է առաջացնում քաղաքացիաիրավական օրենսդրության և ընդհանուր քաղաքականության իրագործման շրջանակներում: Արդյունքում իրավաքաղաքական հենքի առաջնային լուծում պահանջող խնդիրների շարքում կարելի է առանձնացնել պաշտպանական բարեփոխումների ապահովման շրջանակներում զինված ուժերի համապատասխան կառույցների իրավական կարգավիճակի և գործունեության կանոնակարգումը, իրականացվող գործառույթների համապատասխանեցումը օրենսդրության ու քաղաքականության պահանջներին:

Որպես հաջորդ ուղղություն կարելի է ներկայացնել ռազմաքաղական բնագավառում պետական և ծառայողական գաղտնիքի շարքին դասվող տեղեկատվության վերանայումը, ծառայողա-

կան գաղտնիք կազմող տեղեկությունների հստակեցումը, ինչի անհրաժեշտությունը բխում է այն հանգամանքից, որ գործող օրենսդրության մեջ հստակ ամրագրված չեն այն տեղեկությունների շրջանակները, որոնք, իրենց բնույթով չհանդիսանալով պետական գաղտնիք, պարունակում են ծառայողական գաղտնիքի տարրեր: Այստեղ անհրաժեշտություն է նկատվում պաշտպանական բնագավառում պետական և ծառայողական գաղտնիքի շարքին դասվող տեղեկատվության շրջանակում փոփոխությունների կատարման, մասնավորապես՝ ծառայողական գաղտնիքի շարքին դասվող տեղեկությունների տարանջատման ու հստակեցման, դրանց գաղտնագրման եղանակների սահմանման հարցերի շուրջ:

Այսպիսով, ռազմական դոկտրինի մշակումը և պաշտպանական ռազմավարության վերանայումը ստեղծում են բոլոր նախադրյալները երկրի պաշտպանության առանձին ոլորտների արդիականացմանն ուղղված արդյունավետ բարեփոխումներ իրականացնելու համար: Առաջնահերթ բարեփոխումներ են անցկացվում զինված ուժերի նկատմամբ ժողովրդավարական վերահսկման մեխանիզմների զարգացման ուղղությամբ: Ընդ որում, պաշտպանական բարեփոխումների նպատակներն ու տրամաբանությունը հանգեցրին նաև պաշտպանության ոլորտի օրենսդրական բարեփոխումների: Այս ոլորտում գործող օրենքները, որոնք ընդունվել էին տարբեր ժամանակահատվածներում, երբեմն, նույնիսկ, բարոյապես հնացած լինելով, լիարժեքորեն չէին արտացոլում բարեփոխումների ուղղությամբ որդեգրած նպատակները և այդպիսով հնարավորություններ չէին ընձեռում դրանք կյանքի կոչելու համար: Արդյունքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարվեցին ՀՀ պաշտպանության բնագավառին առնչվող հիմնական մի շարք օրենքներում, ինչպես նաև ընդունվեցին ամբողջությամբ նորերը, օրինակ՝ ուղղված ՀՀ զինված ուժերում կարգապահության ամրապնդմանն ու այդ հարաբերությունների կարգավորման գործընթացի զարգացմանը:

¹ Տե՛ս ՀՀ ՊՆ պաշտպանության ռազմավարական վերանայում // ՀՀ ՊՆ պաշտոնական կայքը՝ www.mil.am

² Ավելի մանրամասն տե՛ս ՀՀ ՊՆ կողմից ներկայացված «Պաշտպանության ռազմավարական վերանայման 2011-2015թթ. ծրագիրը» (հանրային օգտագործման համար) // www.mil.am

³ Տե՛ս ՀՀ պաշտպանության նախարար Սեյրան Օհանյանի ելույթը ՀՀ զինված ուժերի կազմավորման 20-րդ տարեդարձին նվիրված հանդիսավոր միջոցառման ժամանակ, 28.01.2012թ. // <http://www.mil.am/1327666346/page/35>

⁴ ՀՀ պաշտպանության նախարարության ներկայիս համակարգը (կառուցվածքը և կանոնադրությունները) սահմանվում է ՀՀ կառավարության 25.12.2008թ. «Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության, Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի գլխավոր շտաբի, Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության նյութատեխնիկական ապահովման դեպարտամենտի և Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության քննչական ծառայության կանոնադրություններն ու կառուցվածքները հաստատելու, ինչպես նաև «Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության աշխատակազմ պետական կառավարչական հիմնարկ», Հայաստանի Հանրապետության նյութատեխնիկական ապահովման դեպարտամենտ և Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության քննչական ծառայություն ստեղծելու մասին» թիվ 1554-Ն որոշմամբ (ՀՀ ՊՏ 2009/2, 14.01.2009թ.):

⁵ Տե՛ս «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու» ՀՀ օրենքը, ՀՀ ՊՏ 2012/20, 18.04.2012:

⁶ Տե՛ս «Զինապարտության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու» ՀՀ օրենքը, ՀՀ ՊՏ 2012/20, 18.04.2012:

⁷ Տե՛ս «Զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու» ՀՀ օրենքը, ՀՀ ՊՏ 2012/20, 18.04.2012:

⁸ Ներկայումս «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու վերաբերյալ նախագիծը ՀՀ կառավարության օրենսդրական նախաձեռնությամբ ներկայացված է ՀՀ Ազգային ժողովի քննարկմանը:

⁹ ՀՀ Սահմանադրության և «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի պահանջների համաձայն՝ բացառապես օրենքներով են սահմանվում կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու դեպքերը, կարգն ու պայմանները, ֆիզիկական անձանց նկատմամբ պարտականությունները:

¹⁰ Լրացուցիչ տե՛ս «Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի կարգապահական կանոնագիրը» ՀՀ օրենքը, ՀՀ ՊՏ 2012/20, 18.04.2012:

РЕЗЮМЕ

Политическо-правовые реформы и их прогнозируемые результаты в сфере обороны Республики Армения

Эффективность оборонительных реформ Республики Армения зависит от успешного решения ряда проблем, в которых, в первую очередь, можно подчеркнуть совершенствование политико-правовой базы сферы. Цели и логика подобных реформ привели к переменам политико-правовых основ в сфере обороны. Действующие законодательные акты, принятые в разные времена, не полноценно отражали основные цели проводимых реформ. В результате были внесены изменения и дополнения в некоторых законах, касающихся оборонительной сферы РА, а также были приняты совершенно новые правовые акты.

SUMMARY

The political and legal reforms and the predictable developments of them in the defence sector of the Republic of Armenia

The effectiveness of the defense reform of the Republic of Armenia depends on the successful resolution of many problems, in which, first of all, we have to emphasize the legal and political grounds improvement in the defence sector. Such reform aims and rationale entailed legal and political reforms in the defense sector. The current legislation, which were admitted at different times, did not fully reflect the main objectives of the reforms. As a result, changes and additions were made in a set of basic laws related the defense sector of the Republic of Armenia and entirely new ones accepted.